

Keski-Suomen hyvinvointialue

Päätös kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyä koskevassa asiassa

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) päätöksen 22.12.2022 (Dnro V/31974/2022) mukaan kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsy ei toteutunut Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä lain edellyttämällä tavalla. Koska tilanne oli selkeästi lainvastainen, Valviralla oli perusteet antaa sairaanhoitopiirille määräys puutteiden korjaamisesta ja epäkohtien poistamisesta. Saatujen selvitysten mukaan sairaanhoitopiiri oli tehnyt toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Valvira totesi lisäksi, että erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Valvira ei pitänyt näin ollen tarkoituksenmukaisena antaa määräystä sairaanhoitopiirille, vaan kertoi jatkavansa hoitoon pääsyn valvontaa vuonna 2023 hyvinvointialueella.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) hoitoon pääsyn tilannetta koskevien seurantatietojen 30.4.2023 mukaan hoitoa yli 6 kuukautta odottaneita potilaita oli Keski-Suomen hyvinvointialueella 1128. Suurimmat suhteelliset määrät olivat kirurgian (877 potilasta), silmätautien (144) sekä iho- ja sukupuolitautien (31) erikoisaloiilla. Korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoisalalla hoitoa yli 6 kuukautta odottaneita oli 29, keuhkotaudeilla 17 ja sisätaudeilla 14.

Lisäksi yli kolme viikkoa niiden saapumisen jälkeen käsiteltyjä lähetteitä oli 30.4.2023 erityisesti kirurgian (45), silmätautien (19) ja ”muut” (18) erikoisaloiilla.

Ratkaisu

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto määrää Keski-Suomen hyvinvointialueen järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi 31.3.2025 mennessä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto määrää Keski-Suomen hyvinvointialueen antamaan sille 16.4.2025 mennessä selvityksen siitä, miten hyvinvointialue on järjestänyt kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn lainmukaiseksi. Selvitykseen on liitettävä tietojärjestelmästä tulostetut luotettavat ja ajantasaiset seurantatiedot hoitoon pääsystä.

Perustelut

1 Asiassa saatu selvitys

Asian ratkaisu perustuu seuraavaan selvitykseen:

- Keski-Suomen hyvinvointialueen johtajaylilääkäri Heikki Miettisen selvitys 21.9.2023 liitteenään sairaalapalveluiden vastualuejohtaja Juha Palonevan selvitys 8.9.2023 ja seurantatiedot sekä avosairaanhoidon palvelujohtaja Jari Raudasojan selvitys 30.8.2023 ja seurantatiedot
- johtajaylilääkäri Heikki Miettisen lisäselvitykset 13.10.2023 (liitteenä hoitotakuuraportti 31.8.2023 THL:n taulukkopohjalla) ja 30.10.2023
- THL:n kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn seurantatiedot 31.8.2023, joita Valvira on käyttänyt hyvinvointialueen syys- ja lokakuussa 2023 toimittamien seurantatietojen poiketessa hieman toisistaan
- johtajaylilääkäri Heikki Miettisen selitys 12.1.2024 liitteenään hoitoon pääsyn taulukot 31.12.2023

1.1 Keski-Suomen hyvinvointialueen kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn tilanne 31.8.2023

Valvira pyysi 29.6.2023 selvityksen Keski-Suomen hyvinvointialueen kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn tilanteesta 31.8.2023, kaikista niistä omavalvonnallisista ja muista keinoista, joita on käytetty tai suunniteltu käytettäväksi, jotta hoitoon pääsy saadaan lain edellyttämälle tasolle, ja siitä, missä ajassa tämä tapahtuu. Edellä mainitut tiedot tuli antaa erikseen myös perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavasta kiireettömästä erikoissairaanhoidosta. Valvira pyysi hyvinvointialuetta antamaan siitä myös tarkemman selvityksen (esim. millaista ja missä laajuudessa hoitoa annetaan, potilasmäärät ja resurssit).

Johtajaylilääkäri Heikki Miettisen selvitysten ja seurantatietojen mukaan kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn tilanne hyvinvointialueella on huonontunut edelleen. Taustalla ovat Covid-19-pandemiasta ja vuoden 2022 työmarkkinahäiriöstä syntynyt jonoutuminen, selvästi lisääntyneet lähetemäärät (+13,4 % vrt. 2022) erikoissairaanhoidon sekä jononpurkutyöhön riittämätön erikoissairaanhoidon rahoitus. Lisäksi pula jatkohoitopaikoista on ajoittain erittäin vaikea. Tästä seuraa ”dominoefekti”, joka johtaa myös erikoissairaanhoidon ruuhkautumiseen ja jopa suunniteltujen leikkausten siirtymiseen myöhempään ajankohtaan.

Sairaalapalveluiden vastualuejohtaja Juha Palonevan selvityksen mukaan 31.8.2023 yli kolme viikkoa käsittelyä odottaneita läheteitä oli 206 kpl (0,5 %). Näistä merkittävä osa oli oletettavasti hoitotakuulain puitteissa niin sanottuja virheitä eli lähete oli joko järjestelystä tai virheellisen kirjauksen vuoksi tullut tilastoon. Hoitoa yli kuusi kuukautta odottaneista merkittävimmät ylitykset liittyvät vatsaelinkirurgisiin, ortopedisiin ja plastiikkakirurgisiin hoitoihin.

Muilla suuren kysynnän erikoisaloilla hoitoihin ja toimenpiteisiin liittyviä kuuden kuukauden hoitotakuun ylistyksiä on silmätautien, keuhkosairauksien ja urologian erikoisaloilla. Odotusajoissa on voimakasta erikoisalakohtaista vaihtelua ja vaihtelua on myös erikoisalan sisällä eri hoitoihin. Syynä on hoito- ja toimenpidekohtainen vaihtelu osajien saatavuudessa. Hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon henkilöstö riittää täyteen virka-aikaiseen leikkauskapasiteettiin. Leikkaustoimintaa on jouduttu kuitenkin jonkin verran rajoittamaan jatkohoitopaikkojen pulan vuoksi. Virka-ajan ulkopuolista jononpurkutyötä, palvelusetelien myöntämistä ja hoitoon pääsyn vauhdittamista toisiin sairaaloihin lähettämällä on toteutettu pidättäytyvästi johtuen erikoissairaanhoidon osalta kehittymässä olevasta alijäämäisestä tilinpäätösennusteesta. Kaihileikkausten lisäksi palveluseteliä käytetään nivustyrä-, circumcisio- ja miesten sterilointileikkausjonojen hallintaan. Potilaiden vapaan valinnan kautta tapahtuvat toimenpiteet hyvinvointialueen ulkopuolisissa sairaaloissa ovat myös jonkin verran lisääntyneet. Erikoissairaanhoidon hoitojonojen purkaminen on hyvinvointialueella merkittävässä määrin taloudellisiin resursseihin, ei pelkääntään henkilöstön saatavuuteen kytkeytyvä ongelma.

Avosairaanhoidon palvelujohtaja Jari Raudasojan selvityksen mukaan perusterveydenhuollossa on varsin kattavasti järjestetty sellaista erikoissairaanhoidon lääkäritoimintaa, joka soveltuu hyvin toteuttavaksi lähipalveluna sote-aseilla. Tyypillisesti tämä on ollut radiologin, kardiologin ja ortopedin vastaanottoja sekä maha-suolikanavan tähystyksiä ja seulontoja. Perustasoa tukeva konsultaatiotoiminta vähentää myös lähetetarvetta keskitettyyn erikoissairaanhoidon hoitoon. Työnjaosta on sovittu erikoissairaanhoidon kanssa. Perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettava erikoissairaanhoidon hoito on toteutunut pääsääntöisesti hyvin, vaikka automaattista jonoaikojen seuranta ei ole saatu käyttöön. Merkittävää jonoutumista on ollut ainoastaan Saarijärven/Saarikan alueen kardiologien vastaanottopalveluissa, mikä on päätetty siirtää Sydän-sairaalan toiminnaksi syksyn 2023 aikana.

1.2 Keski-Suomen hyvinvointialueen selitys

Saamansa selvityksen perusteella Valvira katsoi alustavasti, että kiireettömään hoitoon pääsy ei toteutunut Keski-Suomen hyvinvointialueella lain edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi Valvirassa harkittiin, että hyvinvointialue määrätään saattamaan kiireettömään hoitoon pääsy lain edellyttämälle tasolle määräyksellä.

Hyvinvointialue toimitti Valviralle johtajajililääkäri Heikki Miittisen selityksen 12.1.2024 liitteenään hoitoon pääsyn tiedot 31.12.2023.

Selityksen mukaan tilanne ei ole hyvinvointialueella korjaantunut syksyn 2023 aikana, vaan hoitoa lainvastaisesti odottaneiden potilaiden määrä on pikemminkin lisääntynyt. Kaikki Keski-Suomen alueen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon vuodeosastopaikat ruuhkautuivat vaikeasti syksyllä 2023 infektioepidemioiden vuoksi. Henkilöstön poissaoloja on ollut erittäin

runsaasti, eikä lyhytaikaisiin poissaoloihin ole saatu palkattua sijaisia. Pidempiaikaisten sijaisuuksien rekrytointiongelmien on jatkuneet, eikä henkilöstöä ole pystytty aina rekrytoimaan edes lisäpalkkioilla. Näiden syiden vuoksi vuodeosastojen paikkoja on jouduttu supistamaan ja lyhytaikaisesti myös kiireetöntä leikkaustoimintaa syys-lokakuussa 2023.

Valviralle syksyllä 2023 annetun selvityksen jälkeen hyvinvointialueella on herännyt myös erittäin vahva epäily siitä, että hyvinvointialueen raportoinnissa on virheitä. Epäilyn mukaan hoitotakuun ylityksiä raportoidaan tilanteissa, joissa läheteen käsittely tai hoitoon pääsy on tapahtunut lainmukaisissa aikarajoissa. Nämä mahdolliset virheet, jotka ovat selvittelyssä, eivät kuitenkaan selitä esimerkiksi kirurgian erikoisalujen hoidon odotuksen jonoja.

2 Asian arviointi ja johtopäätökset

2.1 Sovellettavat säännökset

Terveydenhuoltolain 51 c §:n mukaan perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavan erikoissairaanhoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä perusterveydenhuollon yhteydessä toteuttavassa erikoissairaanhoidossa potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Enimmäisaika saadaan ylittää enintään kolmella kuukaudella, jos lääketieteellisistä tai hammaslääketieteellisistä, hoidollisista tai muista vastaavista perustelluista syistä hoidon antamista voidaan lykätä potilaan terveydentilan vaarantumatta.

Terveydenhuoltolain 52 §:n 2 momentin mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut hyvinvointialueen sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön. Jos hoidon tarpeen arviointi edellyttää erikoislääkärin arviointia tai erityisiä kuvantamis- tai laboratoriotutkimuksia, on arviointi ja tarvittavat tutkimukset toteutettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lähete on saapunut hyvinvointialueen sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön. Pykälän 3 momentin mukaan hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on todettu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (valvontalaki) 39 §:n 1 momentin mukaan, jos sosiaali- tai terveyspalvelujen järjestämisessä, tuottamisessa tai toteuttamisessa havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- tai terveydenhuollon koskevan lain vastaista,

valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

2.2 Asian arviointi ja johtopäätökset

Johtajaylilääkäri Heikki Miettisen selvityksessä läheteiden käsittelyä koskevat tiedot sekä kiireetöntä erikoissairaanhoidoa yli kuusi kuukautta odottaneiden seurantatiedot oli esitetty hieman eri tavalla kuin THL:n seurantatiedoissa, minkä vuoksi Valvira pyysi hyvinvointialuetta toimittamaan seurantatiedot samassa muodossa kuin THL ne julkaisee. Hyvinvointialueen ensin toimittamien tietojen poikettua jonkin verran sen toisella kerralla toimittamista seurantatiedoista ja myös THL:n julkaisemista tiedoista, Valvira päätyi käyttämään valvonnassaan THL:n julkaisemia tietoja.

Valvira toteaa, että taulukoissa 1 ja 2 on vertailtu hyvinvointialueen kokonais-tilannetta ja Valviran selvityspyynnössä mainittujen erikoisalojen tilannetta 30.4.2023 ja 31.8.2023. Suluissa on määrän suhteellinen osuus (prosenttia) kaikista hoitoa odottavista potilaista ja läheteistä. Seurantatietoina 31.8.2023 on käytetty THL:n julkaisemia tietoja.

Taulukko 1: läheteet, jotka on käsitelty yli 3 viikkoa niiden saapumisesta

Erikoisala	Lukumäärä 30.4. (%)	Lukumäärä 31.8. (%)
kirurgia	45 (0,8)	85 (0,7)
muut	18 (2,2)	25 (1,4)
sisätaudit	19 (0,6)	33 (0,5)

Taulukko 2: hoitoa yli 6 kk odottaneet potilaat

Erikoisala	Lukumäärä 30.4. (%)	Lukumäärä 31.8. (%)
yhteensä	1128 (10,4)	1894 (16,8)
iho- ja sukupuolitaudit	31 (5,2)	84 (11,7)
keuhkosairaudet	17 (2,5)	139 (22,1)

kirurgia	877 (19,8)	1262 (26,3)
korva-, nenä- ja kurkkutaudit	29 (2,7)	119 (10,7)
silmätaudit	144 (7,2)	233 (11,8)
sisätaudit	14 (2,2)	15 (2,4)

THL:n seurantatietojen mukaan Keski-Suomen hyvinvointialueella oli 31.12.2023 hoitoa yli kuusi kuukautta odottaneita 2164 (18,8 %).

Keski-Suomen hyvinvointialueella on ollut 30.4.2023 ja 31.8.2023 sekä 31.12.2023 suuri määrä potilaita, jotka ovat odottaneet kiireetöntä erikoissairaanhoidon terveydenhuoltolaissa säädettyjen enimmäisaikojen yli. Ongelmia on useilla erikoisaloilla. Hyvinvointialue on pyrkinyt korjaamaan tilannetta esimerkiksi kehittämällä toimintaansa, teettämällä lisätöitä ja käyttämällä palveluseteleitä. Tilanteeseen on hyvinvointialueen mukaan vaikuttanut myös Covid-19-pandemia, vuoden 2022 työmarkkinahäiriö, selvästi lisääntyneet lähetemäärät, jononpurkutyöhön riittämätön erikoissairaanhoidon rahoitus sekä ajoittainen pula jatkohoitopaikoista.

Keski-Suomen hyvinvointialueen ja aiemmin Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn ongelmat ovat jatkuneet kauan, ja tilanne on selkeästi lainvastainen niin kuin se oli joulukuussa 2022. Valvira katsoo näin ollen perustelluksi määrätä Keski-Suomen hyvinvointialue järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsy alueellaan lainmukaiseksi 31.3.2025 mennessä ja toimittamaan siitä Valviralle Ratkaisu-kohdan mukaisen selvityksen 16.4.2025 mennessä.

Valvira toteaa lisäksi, että Keski-Suomen hyvinvointialueen tulee huolehtia siitä, että hoitoon pääsyn seurantatiedot ovat luotettavia ja yksiselitteisiä.

Asian ratkaisussa sovelletut säännökset

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 51 c § ja 52 §:n 2–3 mom.
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) 39 §:n 1 mom.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Päätös

7 (7)

20.3.2024

Dnro V/25422/2023

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti.

Ratkaistu: 20.03.2024
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Kärki Hanna, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liite	Valitusosoitus
Jakelu	Keski-Suomen hyvinvointialueen johtajaylilääkäri Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallitus
Tiedoksi	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualue
Lisätietojen antaminen	Lisätietoja antaa tarvittaessa lakimies Hanna Kärki, puh. 0295 209 421.